

Ірина ГОЛІЯД,

кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова (Україна, Київ) goliyad-ktnk@ukr.net

Тетяна ЧЕРНОВА,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова (Україна, Київ) teachcoaching@gmail.com

КОУЧИНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ: ТЕОРЕТИЧНО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ І НАУКОВІ ПІДХОДИ

У статті розглянуто та узагальнено теоретичні засади розвитку коучингових технологій у педагогіці. Коучинг є актуальною педагогічною технологією з опанування знань і впровадження навичок, з якої і починається формування коучингової компетентності педагога. Саме тому актуальність впровадження концептуальних засад коучингу, як результативного підходу до оптимізації потенціалу лідерів у країнах світу має закономірне продовження у різних напрямках професійної підготовки та діяльності фахівців в Україні, їх самоактуалізації та особистісної самореалізації. Встановлено, що серед педагогічних технологій у системі вищої освіти та зокрема у підготовці педагогів варто орієнтуватися на ті, що дають змогу майбутнім фахівцям задіяти особистий потенціал і завдяки йому формувати готовність та здатність до діяльності, генерувати вміння використовувати всі можливі ресурси, коригувати власну діяльність та подальший професійний розвиток.

Обґрунтовано поняття педагогічного коучингу (ПК), як технології постійного вдосконалення професіоналізму педагогічного працівника, що сприяє ефективній партнерській взаємодії суб'єкту освітнього процесу, спрямованої на досягнення ними цілей, забезпечення самостійності та ефективності в прийнятті рішень особистісного та професійного характеру.

Ключові слова: коучингові технології, педагогічний коучинг, суб'єкт освітнього процесу, партнерська взаємодія, професійна компетентність.

Лит. 10.

Iryna HOLIYAD,

PhD (Education), Associate Professor, Professor of the Theory and Methodology of Technological Education, Drawing and Computer Graphics Department of the Drahomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv) goliyad-ktnk@ukr.net

Tetiana CHERNOVA,

PhD (Pedagogy), Associate Professor, Professor of the Theory and Methodology of Technological Education, Drawing and Computer Graphics Department of the Drahomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv) teachcoaching@gmail.com

COACHING TECHNOLOGIES IN EDUCATION: THEORETICAL- PRACTICAL ASPECTS AND SCIENTIFIC APPROACHES

In the article the authors consider and generalize the theoretical principles of development for coaching technologies in pedagogy. Coaching is an actual pedagogical technology for mastering knowledge and introducing skills. From this technology begins the formation of teacher coaching competence. Therefore, the actuality of introducing the conceptual foundations of coaching as an effective approach to optimizing the potential of leaders in the countries of the world has a natural extension in various areas of professional training and activities of specialists in Ukraine, their self-actualization and personality self-realization. It is established that among the pedagogical technologies in the system of

higher education and in particular in the training of teachers it is necessary to focus on those that enable future specialists to use their personal potential. These technologies form readiness and ability to work, generate the ability to use all possible resources, adjust their own activities and further professional development. The authors substantiate the notion of pedagogical coaching as a technology for continuous improvement of the pedagogical worker professionalism, which promotes effective interaction the subject of the educational process, aimed at achieving their goals, ensuring independence and efficiency in the making decisions of personal and professional nature.

Key words: *coaching technologies, pedagogical coaching, subject of educational process, partner interaction, professional competence.*

Ref. 10.

Ірина ГОЛІЯД,

*кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії та методики технологічного
освіти, черчения и компьютерной графики Национального педагогического университета
имени Михаила Драгоманова (Украина, Киев) goliyad-ktnk@ukr.net*

Тетяна ЧЕРНОВА,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики технологічного
освіти, черчения и компьютерной графики Национального педагогического
университета имени Михаила Драгоманова (Украина, Киев) learncoaching@gmail.com*

КОУЧИНГОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБРАЗОВАНИИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ И НАУЧНЫЕ ПОДХОДЫ

В статье рассмотрены и обобщены теоретические основы развития коучинговых технологий в педагогике. Коучинг является актуальной педагогической технологией по освоению знаний и внедрение навыков, с которых и начинается формирование коучинговой компетентности педагога. Именно поэтому актуальность внедрение концептуальных основ коучинга, как результативного подхода к оптимизации потенциала лидеров в странах мира, имеет закономерное продолжение в разных направлениях профессиональной подготовки и деятельности специалистов в Украине, их самоактуализации и личностной самореализации. Установлено, что среди педагогических технологий, в системе высшего образования и в частности в подготовке педагогов, следует ориентироваться на те, которые дают возможность будущим специалистам задействовать личный потенциал и благодаря ему формировать готовность и способность к деятельности, генерировать умение использовать все возможные ресурсы, корректировать свою деятельность и дальнейшее профессиональное развитие.

Обосновано понятие педагогического коучинга (ПК), как технологии постоянного совершенствования профессионализма педагогического работника, способствует эффективному партнерскому взаимодействию субъекта образовательного процесса, направленного на достижение ими целей, обеспечения самостоятельности и эффективности в принятии решений личностного и профессионального характера.

Ключевые слова: *коучинговые технологии, педагогический коучинг, субъект образовательного процесса, партнерское взаимодействие, профессиональная компетентность.*

Лит. 10.

Постановка проблеми. В умовах конкуренції на ринку праці фахівцев потребує не лише високого кваліфікаційного рівня підготовки. Після закінчення ВНЗ педагог, який творчо використовує набуті знання та навички у професійній діяльності, здатний самостійно розв'язувати завдання, створювати умови якісної організації навчання та проходження практики майбутнім кваліфікованим робітникам є конкурентоспроможним. Рівень сформованості компетентності майбутніх педагогів професійного навчання

залежить від якості оволодіння сучасними педагогічними технологіями, уміння мислити і діяти у професійному середовищі інноваційно, ступеня загальної та інформаційної культури, результативності та ефективності використання навичок, набутих у ВНЗ.

Коучинг є актуальною педагогічною технологією з опанування знань і впровадження навичок, з якої і починається формування коучингової компетентності педагога. Саме тому актуальність провадження концептуальних засад коучингу, як результативного підходу до оптимізації потенціалу лідерів у країнах світу має закономірне продовження у різних напрямках професійної підготовки та діяльності фахівців в Україні, їх самоактуалізації та особистісної самореалізації. Серед педагогічних технологій у системі вищої освіти та зокрема у підготовці педагогів варто орієнтуватися на ті, що дають змогу майбутнім фахівцям задіяти особистий потенціал і завдяки йому формувати готовність та здатність до діяльності, генерувати вміння використовувати всі можливі ресурси, коригувати власну діяльність та подальший професійний розвиток.

Не можна не відмітити, що швидкісна популяризація коучингу в останні роки в країнах СНД спростила розуміння його суті, а у неформальній освіті мають місце підміна коучингу бізнес-консультуванням, наставництвом, психологічним консультуванням, персональним тренерством. Велика кількість популярних статей та літератури, а також хвиля аматорських курсів підготовки спеціалістів з коучингу є, мабуть, відповіддю на величезний запит на послуги коуч-спеціалістів [8, 2].

Саме тому в умовах переходу до економіки інноваційного типу перед освітою України постає проблема розвитку коучингових технологій у педагогіці, а інтеграція нашої країни у Європейське співтовариство вимагає дослідження становлення та розвитку коучингу з метою якісного реформування національної системи освіти.

Аналіз досліджень. Досліджуючи проблему коучингових технологій в педагогіці ми звернулися до праць вітчизняних і зарубіжних дослідників. Наукові ідеї про основи управління розвитком освіти розкрито у працях В. Андрушенка, С. Батишева, Б. Гершунського, І. Зязюна, І. Ковчиної, В. Кременя, М. Лещенка, В. Лугового, Н. Ничкало, В. Олійника, О. Огієнка, О. Романовського, І. Тараненко, О. Щербак та інших науковців. Концепцію розвитку особистості педагога у педагогічній підготовці та професійній діяльності розглядали науковці І. Бех, Г. Васянович, Н. Ничкало, О. Отич, С. Сисоєва, Л. Хомич та ін. Компетентнісний підхід у професійній освіті обґрунтовували й досліджували С. Гончаренко, Е. Зеєр, В. Лозовецька, В. Луговий, О. Овчарук, Дж. Равен, О. Рогульська, Ю. Татура, А. Хуторський, Л. Шевчук, В. Ягупов ін. Досвід використання сучасних технологій навчання аналізували І. Бендера, С. Гончаренко, Р. Гуревич, Г. Дутка, В. Манько, О. Пехота, І. Стариков, С. Яшанов та ін.

З проблем коучингу варто уваги роботи зарубіжних авторів, які досліджують технологію коучингу варто відмітити роботи Тімоті Голві [1], Джона Уїтмора [5], Майлза Дауні [2; 6; 9], та інших, бо саме в них можна знайти відповіді на актуальні питання мобільності та організації навчання на робочому місці, познайомитися з основними принципами і моделями коучингу, які сприяють якісному усвідомленню фахівцями власних можливостей, підвищенню ефективності та результативності у різних видах навчання, підвищенню кваліфікації, професійної діяльності та бізнесі. Щодо досліджень коучингу в освіті, то серед вітчизняних науковців можемо виокремити праці Т. Борової, М. Нагари, І. Петровської та ін.

Однак, нами не виявлено праць, в яких би досліджувалися та дістали розв'язання проблеми формування коучингової компетентності педагога, використання коучингових технологій і у навчання та професійній діяльності.

Отже виникає необхідність наукової систематизації теоретичних підходів до визначення поняття «коучингові технології» та подальшого дослідження коучингу з метою інтеграції сучасної педагогічної технології у національну систему освіти.

Метою даної статті є вивчення та узагальнення теоретичних засад розвитку коучингових технологій у педагогіці. Основними завданнями, що постають відповідно до мети, є: дослідити різні трактування поняття «коучингові технології» та визначити його суть.

Виклад основного матеріалу. Розвинені країни мають тривалий період становлення та розвитку національних систем освіти. Проте, виклики сьогодення спонукають до розгляду низки питань щодо освіти та різних її аспектів, зокрема, освітніх інноваційних педагогічних технологій.

Педагогічна технологія розглядається як системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм освіти (ЮНЕСКО).

Педагогічні технології є галузь педагогіки, зосереджена на вивченні взаємодії учасників педагогічного процесу і розробленні інструментарію з метою її оптимізації.

Завдання педагогічних технологій спрямовані на розв'язання таких проблем:

- пошук шляхів підвищення якості навчання, результативності виховання;
- підготовка особистісно орієнтованих навчально-виховних методик;
- популяризація освітніх інновацій у суспільстві;
- пошук оптимальних умов організування праці педагогів;
- розроблення змісту освіти в різних типах навчальних закладів [2].

Освіта – це процес і результат засвоєння особистістю певної системи наукових знань, практичних умінь і навичок та пов'язаного з ними того чи іншого рівня розвитку її розумово-пізнавальної і творчої діяльності, а також морально-естетичної культури, які у своїй сукупності визначають соціальне обличчя та індивідуальну своєрідність цієї особистості [2]. Індивід отримує освіту шляхом навчання, тобто в процесі розумово-пізнавальної діяльності засвоєння наукових знань, умінь і навичок.

Інтерес до коучингу як освітньої інновації з'явився в Україні приблизно десять років тому. За цей час у науковому обігу з'явився термін «евтагогіка» або «хьютагогіка», який має безпосереднє відношення і до коучингу. Його введено австралійцями Стюартом Хассе і Крісом Кеньйоном з Університету Південного Хреста в 2000 році в роботі «FromAndragogytoHeutagogy» [6] як учіння про самоосвіту, тобто вчення про те, як самостійно вчитися в XXI столітті.

Основний принцип підходу «евтагогіки» свідчить, що учень стоїть у центрі свого власного навчання, і його навчання не слід розглядати як педагого-орієнтоване або предметно-орієнтоване, воно орієнтоване на учня, тобто учне-орієнтоване. Іншими словами, в навчанні головну роль відіграє не предмет навчання або педагог, а сам учень, який вивчає даний предмет.

Відомо, що Тімоті Голві, спостерігаючи за спільною роботою тренера та учня у грі у теніс, вперше сформулював принципи педагогоцентричного підходу, назвав навчання і роботу різними, конкуруючими видами діяльності, що на його думку, є обмежуючим фактором. Він звернув увагу, що фахівці, які підвищують кваліфікацію або рівень підготовки напружено вирішують, скільки навчання можуть собі дозволити, перш ніж воно почне заважати виробничому процесу. Тімоті Голві запропонував не турбуватися про перетермінування навчання і повернути цей процес на робоче місце. За допомогою концепції «Внутрішньої гри» він об'єднав навчання і роботу у єдине ціле.

Ідея «Внутрішньої гри» Тімоті Голві базується на розумінні, що будь-яке навчання сповільнюється, коли рівень занепокоєння учня/працівника є високим, а рівень схвалення низьким, при цьому для виконання більшості завдань у учнів досить інтелектуальних знань, що дозволяють впоратися з їх рішенням, їм просто важко діяти, спіраючись на свої знання череззростаючий тиск і вимогу результатів. На думку Тімоті Голв треба змінювати те, як застосовуються набуті знання, при цьому варто довіритися природнім процесам і зменшити контроль. Результат застосування нових підходів під час навчання гри у теніс показав, що чим більше він довіряв природному процесу як тренер, тим простіше було учням довіряти собі і своїй здатності вчитися на досвіді. Його досвід застосування трьох принципів: усвідомлення, вибору і довіри показав, що вони нерозривно пов'язані між собою і є частинами одного цілого в навчанні і діяльності. Це розуміння виразилося формулою, яка і визначає Внутрішню гру, а саме: **В=П-В**
Результат (ефективність) = Потенціал – Втручання (фактори)

Результативність рідко дорівнює потенціалу. Сумніви в собі, навіть незначні, помилкові припущення, страх перед невдачами, цього вже достатньо, щоб людині помітно знизити свою реальну результативність [1].

Мета «Внутрішньої гри», на думку Тімоті Голві, полягає у зменшенні будь-якого втручання в розкриття і втілення повного потенціалу, при цьому існує мета і «Зовнішньої гри». Вона полягає у подоланні зовнішніх перешкоди до досягнення зовнішньої мети. Чим гучніше зовнішні виклики, з якими стикається людина, група або організація, тим важливіше, щоб втручання зсередини зводилося до мінімуму.

Одним з напрямів коучингу, який активно розвивається і ґрунтується на коучингових підходах Тімоті Голві, Майлза Дауні, є педагогічний, який досліджується у НПУ імені М. П. Драгоманова науковцями І. Голіяд, О. Тішук, Т. Чернова (Інженерно-педагогічний факультет), розроблено авторський курс для майбутніх педагогів професійного навчання [4], отримано авторське право. З 2016 року у Міжнародній школі коучингу та менторінгу **Master Coach Ukraine (Київ, Україна)** для бажаючих опанувати спеціалізацію педагог-коуч запроваджено курс «Педагогічний коучинг» з проходженням сертифікації [7].

Педагогічний коучинг (ПК) – це технологія постійного вдосконалення професіоналізму педагогічного працівника, що сприяє ефективній партнерській взаємодії СОП, спрямована на досягнення ними цілей, забезпечення самостійності та ефективності в прийнятті рішень особистісного та професійного характеру [1, 107].

Програму курсу «Педагогічний коучинг» розроблено для формування у педагогів та всіх зацікавлених учасників освітнього процесу професійно важливих особистісних якостей таких як: критичне мислення, креативність, мобільність, комунікабельність, толерантність, урівноваженість, чуйність, доброзичливість, прагнення до самопізнання, саморозвитку і самореалізації, саморефлексії та ін. Це сприяє якісним змінам в освіті, адаптації СОП до нових умов, підвищує рівень професійної компетентності педагогів, складовою якої є і коучингова компетентність.

На думку Майлза Дауні, директора по навчальній роботі Лондонської школи коучингу, «коучинг може привнести в роботу все найкраще, що властиво людині. Це дуже важливо, оскільки все, що ми робимо на робочому місці і поза ним витрує з людини людське. Вічна гонитва за ефектом, а не ефективністю, реструктуризацією, реінжинірингом і іншими далекоюсяжними цілями, марна трата людських ресурсів, все це виснажує дух, енергію і творчі здібності людини, збіднює його самого і організацію, в якій він працює». [2, 17].

Педагогічний коучинг як технологія особистісного та професійного розвитку формує унікальний стиль педагога-коуча, який він проектує у відповідності до власних запитів та самовдосконалення, сприяє всебічному розкриттю потенціалу СОП, що є головним в освітній діяльності.

Коучингові технології у розвитку професійної компетентності педагогів впроваджуються у ПТУ № 50 Полтавської області під керівництвом заступника директора з навчально-виробничої роботи А. Ківшик, де з 2012 року діє внутрішньо училишна та обласна «Школа освітнього коучингу» і проводиться експериментальне дослідження на тему формування коучингової компетентності педагогів у міжкурсовий період підвищення кваліфікації [3]. З 2017 року в Україні започатковано конференцію «TEACHCOACHING HUB 2017: ПРОСТІР ОСВІТНИХ&ВИРОБНИЧИХ ІННОВАЦІЙ», що відбулася у червні на базі ПТУ-50 м. Карлівка Полтавської області за такими напрямками:

- Теорія і практика розвитку професійної компетентності педагогічних працівників у міжкурсовий період підвищення кваліфікації.

- Педагогічний коучинг у підготовці фахівців.

- Освіта у стилі edutainment.

- Формування креативного мислення учасників навчально-виховного та виробничого процесів засобами інноваційних технологій.

- Інфографіка в освіті.

- Професійна мобільність сучасного педагога.

#TEACHCOACHING HUB – дружній та відкритий простір удосконалення рівня професійної компетентності педагогічної спільноти, створений в реальних умовах та у стилі коучинг з метою налагодження активних та ефективних комунікацій науковців, освітян, партнерів, учнів заради ефективних дій та позитивних змін у житті та професійній діяльності.

Отже, на думку Майлза Дауні, який у жовтні 2017 року провів майстер-класи у Міжнародній школі коучингу та менторінгу **Master Coach Ukraine (Київ, Україна)**, коучинг є важливою справою, бо саме ця технологія може надати сенсу професійній діяльності і привнести у роботу педагога все найкраще, що властиве людині.

Висновки. Дефініція поняття «коучингова технологія» є складною і комплексною, не зважаючи на те, що вона розглядається тривалий час різними дослідниками, єдиного визнаного терміну, що включав би всі найістотніші ознаки, немає. Крім того, мінливі умови формування освіти такого типу диктують свої корективи цього поняття. Це створює необхідність подальшого розгляду питань щодо коучингових технологій в освіті впровадження в Україні зарубіжного досвіду їх дослідження, розвитку та розповсюдження [10].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Голви У.Тимоти Работа как внутренняя игра: Фокус, обучение, удовольствие и мобильность на рабочем месте / У. Тимоти Голви // Пер. с англ. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2005 – 252 с.
2. Голяд І. С. Філософія педагогічного коучингу / І. С. Голяд, Т. Ю. Чернова // Молодь і ринок: щомісячний науково-педагогічний журнал. – № 3 (134) березень 2016. – С. 106–112.
3. Дауни М. Эффективный коучинг: Урокикоучакоучей / М. Дауни // Пер. с англ. – М. : Издательство «Добрая книга», 2008. – 288 с.
4. Енциклопедія освіти [Текст] / за ред. В. Г. Кремінь. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

5. Ківшик А. І. Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників професійно-технічного навчального закладу: коучинговий підхід : метод. рекомендації / А. І. Ківшик, Т. Ю. Чернова. – Хмельницький: ФОП Бідюк, 2015. – 254 с.

6. Педагогічний коучинг: навч.-метод. посіб./ Т. Ю. Чернова, І. С. Голіяда, О. А. Тішук // [за редакцією Д. Е. Кільдерова]. – Київ : 2016. – 166 с.

7. Уйтмор Дж. Внутренняя сила лидера: Коучинг как метод управления персоналом / Джон Уйтмор. – М. : Альпина Паблишер, 2012.

8. Чепіль М. М. Педагогічні технології : навч. посіб. / М. М. Чепіль, Н. З. Дудник. – К. : Академвидав, 2012. – 224 с. <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>

9. Downey M. Effectivemoderncoaching: The principles and art of successful business coaching / Myles Downey. – LID Publish Ltd, 2014/ – 240 с.

10. <http://www.mastercoach.com.ua/pedagogicheskij-kouching>

REFERENCES

1. Golvi U. TimotiRabotakavnutrennyaigra: Fokus, obuchenie, udovolstvie i mobilnostnarabochemmeste / U. Timoti Golvi // Per. s angl. – М. : Alpina Biznes Buks, 2005 – 252 s.

2. Golliyad I. S. Filosofiya pedagogichnogo kouchingu / I. S. Golliyad, T. Yu. Chernova // Molod I rinok: schomlisyachniy naukovopedagogichniy zhurnal. – № 3 (134) berezen 2016. – S. 106–112.

3. Dauni M. Effektivniy kouching: Uroki kouchakouchey / M. Dauni // Per. s angl. – М. : Izdatelstvo «Dobrayakniga», 2008. – 288 s.

4. Entsiklopediya osviti [Tekst] / za red. V. G. Kremin. – К. : Yurinkominter, 2008. – 1040 s.

5. Kivshik A. I. Rozvitok profesiynoyi kompetentnosti pedagogichnih pratsivnikivprofesiynotekhnichnogo navchalnogo zakladu: kouchingoviy pidhid : metod. rekomendatsiyi / A. I. Kivshik, T. Yu. Chernova. – Hmel'nitskiy : FOP Bidyuk, 2015. – 254 s.

6. Pedagogichniy kouching: navch.-metod. posib./ T. Yu. Chernova, I. S. Golliyad, O. A. Tischuk // [zazag. redaktsiyeyu D. E. Kilderova] – К., 2016. – 166 s.

7. Uytmor Dzh. Vnutrenniaya sila lydera : Kouchynhkak metod upravleniya personalom / Dzhon Uytmor. – М. : Alpyna Pablysher, 2012.

8. Chepil M. M. Pedagogichni tekhnologii : navch. posib. / M. M. Chepil, N. Z. Dudnyk. – К. : Akademvydav, 2012. – 224 s. <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>

9. Downey M. Effectivemoderncoaching : The principles and art of successful business coaching / Myles Downey. – LID Publish Ltd, 2014/ – 240 s.

10. <http://www.mastercoach.com.ua/pedagogicheskij-kouching>

Стаття подано до редакції 20.09.2017 р.